

Holberg uden pis (en slags anmeldelse)

af Merete Bøye

Hvis man kikker i avisen ser det ud til, at der i dagens Danmark bliver sat masser af klassiske teaterforestillinger op over hele landet. Imidlertid viser det sig næsten altid, at disse opsætninger er fulde af ”nytænkning”, og hvis man ikke bryder sig om teater, der er ”aktualiseret, så det bliver relevant for et moderne publikum”, så er man ilde stedt. Hvor går man hen, hvis man gerne vil se et Holbergstykke, men ikke har lyst til at se Jean de France i en fortolkning, hvor det egentlig handler om Putin, eller Erasmus Montanus, men hvor det foregår på et gymnasium i Holbæk i 2023? Eller ”Holberg med bar røv, food fight og indianerkostume”, som Aarhus Stiftstidende skrev i en seksstjernet anmeldelse af Århus Teaters opsætning af ”Den Vægelsindede” i 2020. Hvor går man med andre ord hen, hvis man bare gerne vil se Holberg uden pis?

Svaret er: man går til en forestilling med Teaterselskabet Pulchra Semper Veritas (forkortet PSV). Desværre valfarter anmeldere fra lokale dagblade ikke just til deres opsætninger, og det er en skam, for der er virkelig meget at hente hos dem. Ensemblet, som har specialiseret sig i Ludvig Holberg, har åbenbart eksisteret i mere end tyve år, men jeg opdagede dem personligt først i 2022, hvor en gammel bekendt gjorde mig opmærksom på deres eksistens, fordi jeg på facebook netop efterlyste en teaterforestilling uden ”spændende nytænkning”.

Så hele familien drog spændte af sted til Den gamle By i Århus, hvor Teaterselskabet PSV i foråret 2022 opsatte ”Den politiske Kandstøber” på Helsingør Teater. Og dels fordi det i sig selv i al sin 1722-agtighed er et morsomt og evigt aktuelt stykke, dels fordi skuespillet var ualmindelig veloplagt og begavet, gik det rent ind, selv hos min dengang niårige søn.

I bilen på vej hjem talte vi om, hvordan vi selv er nogle politiske kandestøbere, når vi sidder og kloger os over middagen eller på sociale medier. Vi diskuterede også, om indførelsen af demokratiet nu har gjort det nødvendigt, at også hjulmagere og posekiggere engagerer sig i politik? Og så var vi enige om, at det er herligt, at ikke bare kandestøberen, men også hans kone, hans

tjener og de snobbede overklasseløg får et hak i tuden af Holberg. Ingen går ram forbi, hverken tyende, borgere eller dem på den øverste, øverste, øverste hylde, og sådan skal det være.

Tænk engang, alle disse aktuelle og for moderne mennesker relevante betragtninger faldt os ind helt spontant, på trods af at ingen instruktør havde proppet pointerne ned i halsen på os.

Naturligvis måtte vi atter af huse i 2023 for at se Teaterselskabets nye produktion. Ret overraskende havde de i år valgt at opsætte et af Holbergs mindre kendte stykker, "Ulysses von Ithacia". Holberg skrev i sin tid dette stykke som en parodi på en dengang populær slags teaterforestillinger, der blev opført af omrejsende skuespillere. Det var storslåede heltedramaer, som ofte hentede inspiration fra historien eller græsk / romersk mytologi, og som var fremført med stor patos og fyldt med action og vilde tekniske effekter. Stykkerne handlede som sagt ofte om mytologiske helte, men der blev frit blandet personer sammen fra forskellige æraer, og de talte sammen på samme måde som folk i stykkernes samtid. Holberg leverer med andre ord i dette stykke en kritik af sin samtids tendens til at ville peppe gamle historier op med smarte effekter og moderigtig dialog. Begynder det at lyde bekendt?

For en gangs skyld fraveg Teaterselskabet deres forsæt om ikke at "opdatere" og "aktualisere" stykket, men valgte i stedet at lægge figurene moderne fraser som "Oh, my gaaad!" og "Netflix-shows" i munden. Dette var dog helt i tråd med Holbergs intention, for de 2023-klingende udtryk var indført som erstatning for sådanne tilsvarende fraser, som var smarte og tidstypiske på Holbergs tid. Et kikset dragekostume kom på scenen som eksempel på datidens smarte special effects, og man kunne dårligt undgå at komme til at associere til vore dages "awesome CGI", der ofte virker bedaget efter 4-5 år.

Igen var skuespillerne dygtige og veloplagte, replikkerne blev leveret med god timing, og det hele blev fremført med følelig ærefrygt for – og kærlighed til – det foreliggende manuskript. Det irriterede mig en lille smule, at én af skuespillerne flere gange sagde "det kommer for mig" i stedet for "det kommer mig for", men ellers kan jeg faktisk ikke finde på noget at være sur over, og det plejer jeg ellers nok at kunne. Den medbragte, nu tiårige, søn havde med behørig respekt iført sig jakkesæt og slips (man skal klæde sig pænt på, når man skal i teateret), og han lo så tårerne trillede på alle de rigtige steder. Så kom ikke og sig, at moderne ungdom ikke kan forstå eller sætte pris på klassisk teater.

Holberg lader stykket slutte med, at udlejerne af teaterkostumerne kommer ind på scenen for at kræve deres penge af hovedrolleindehaveren. I Teaterselskabets udgave er det dog Christian Lollike (en teaterinstruktør, der er berygtet for sine ”radikale nytænkninger” af klassiske teaterstykker), der kommer for at kræve udklædningerne tilbage, for han skal bruge dem på Århus Teater, hvor han skal opsætte et potpourri af forskellige Holbergstykker ”kogt ind til en Maggi-terning”. En overraskende ligefrem og svidende replik til den slags røvsyge teatermoderniseringer, som ensemblet sikkert godt har fornemmet, hænger netop deres publikum langt ud af halsen.

Et Holberg-stykke slutter oftest med en kort, rimet monolog, og igen havde Teaterselskabet valgt at fravige princippet om ikke at ændre på forlægget – dog ud fra en klar intention om netop at drive pointen om, at forlægget er godt nok i sig selv, hjem. Jeg har fået lov at bringe den ændrede slutmonolog her:

*Nu håber vi at ingen mer
Sig over os skal klage
At slide på komedier
Med sprog fra gamle dage*

*Og sige en komedie
Kun up-to-date må være
Så vi moderne folk kan se
Hvad man af den kan lære*

*Komedien - den ironi -
Skal være let at fatte
Men nymodens idioti
Spolerer Holbergs skatte*

*Se her man engelsk glose får
Så det i øret river
Fra Grækenland til Troja går
Én dag mands alder bliver*

*Man set har kæmper herudi
Belejringer og krige
Tog, jomfrurov og hekseri
Nu et, nu andet rige*

*Nu en der af fortvivlelse
Sig livet vil fratage
Nu folk skabt om til svin til træ
I luften gloend drage*

*Om nogen Netflix-serie
På TV-skærme brede
Man bedre mig kan lade se,
Jeg vil hr. Borberg hedde!*

Det er desværre for sent at opleve de to omtalte forestillinger, men Teaterselskabet opsætter hele tiden Holberg-stykker på forskellige scener i landet. Læg mærke til dem, hvis du ligesom jeg er træt af at blive talt ned til af moderigtige teaterinstruktører og bare gerne vil have et stykke med Holberg uden pis.